
In media(s) res

Crkva je u svom poslanju širenja Radosne vijesti trajno pronalazila nove putove navještaja u susretu s različitim kulturama, služeći se također i sredstvima komunikacije. Ona je medijima u početcima pristupala s oprezom, otporom i sumnjom, promatrala ih je kao suparnike, zatim prihvaćala kao suradnike, da bi ih naposljetku koristila kao sredstva evangelizacije i prepoznala kao nov životni prostor koji je potrebno evangelizirati. Kako bi se bolje razumio taj razvojni put, potrebno ga je promatrati u kontekstu povijesnih okolnosti i kulturalnih okvira određenog razdoblja. Proces prilagodbe, suradnje te suživota Crkve i medija i danas je u evolutivnom razvoju, jer se mediji svojim mogućnostima i utjecajem uvelike mijenjaju te traže nove odgovore, stavove i putove.

Zanimljiv bi bio prikaz odnosa Crkve i medija kroz povijest, posebice nakon iznašašća tiska, filma, radija i televizije te konačno interneta kao podloge istinskoj revoluciji komunikacijskih mogućnosti koja se očituje u oblikovanju virtualne stvarnosti. Pozornost Crkve prema medijima i novim oblicima komunikacije dobila je nov zamah s dekretom Drugoga vatikanskog koncila o sredstvima društvene komunikacije *Inter mirifica* kao i s papinskim porukama u prigodama Svjetskog dana društvenih komunikacija. Te poruke nude zanimljiv pregled otvaranja Crkve prema medijima, donoseći značajne teološko-pastoralne smjernice vjernicima i djelatnicima u medijima. One su znak brige Crkve za potpuniji razvoj društva i čovjeka. Tijekom dva zadnja desetljeća pape u svojim porukama posebno progovaraju o internetu, društvenim mrežama, novim oblicima svjedočenja i evangelizaciji "digitalnog kontinenta", ne propuštajući ukazati na probleme, poteškoće i opasnosti koje su vezane uz nove medije.

Nalazimo se pred potpuno novim oblicima komunikacije, koji su izazov za Crkvu. Današnji mediji nadišli su tradicionalnu ulogu komunikacijskih alata, stvarajući novu kulturu te su postali nov životni prostor za mnoge ljude. Vrijeme velikih promjena, tehnološkog napretka, pokretljivosti i brzog načina života unijelo je i revolucionarne promjene u prostor komunikacija. Komunikacija je brža i jednostavnija te nudi neodoljivi privid slobode i sveprisutnosti stvaranjem novih oblika društvenosti i virtualnih obitavališta. U imperativnosti svakodnevnog korištenja suvremenih sredstava društvene

komunikacije kod mnogih se ljudi, posebice mladih, događa prisilna uronjenost u virtualni prostor, koja uzima značajni dio svakodnevnog vremena, udaljuje ljude od stvarnog života, susreta i dobrih odnosa. Mnogi na takav način i nesvjesno postaju dionicima suvremene komunikacijske revolucije. U mnoštvu dostupnih informacija i zabavnih sadržaja sve je teže izabrati one koji bi trebali biti temeljem zaključivanja, istinskoj mudrosti i formiranju zrelih stavova.

Korištenjem suvremenih društvenih medija gubi se na privatnosti, spontanosti osobnih susreta i čarobnoj ljepoti potrage za znanjem putem istraživanja, čitanja i zaključivanja. Još u 60-im godinama prošlog stoljeća poznati teoretičar medija Marshall McLuhan progovara o medijima kao "čovjekovim produžetcima". Ta uska povezanost medija i čovjeka u naše dane čini da su komunikacijska sredstva postala ne samo ljudski produžetci nego postaju tijesno povezana s čovjekovim opstankom u svijetu, uronjenom u mnogovrsne oblike komunikacije i novih digitalnih društvenosti. Tu i tamo do ljudi dopru bljeskovi vlastite svijesti da se događa nešto čudno i neprirodno, ali se brzo ugase pred bučnim blještavilom novih komunikacijskih ponuda. Neobično je kako su brzo mnogi uvučeni u neobičnu priču s neizvjesnim ishodom.

Tehnološki je napredak posebno u prostoru medija pokazao neslućene dosege, ali je istodobno iznjedrio očitost nerazmjera duhovnoga i tehničko-materijalnog razvoja. Čini se da je ovaj napredak došao gotovo do krajnjih granica rasta, te se ne naziru obrisi budućeg razvoja komunikacijskih sredstava koji bi istim tempom mogli pratiti vrtoglavi razvoj tehnologije komuniciranja kakav pamtimo u posljednja dva desetljeća. Jedino područje koje još uvijek omogućuje razvoj komunikacijskih alata jest sve intenzivnija uronjenost u virtualni svijet na načine koji ljude sve više odvajaju od stvarnog života i stvarnih odnosa. Uočava se nastojanje da se čovjeka kroz suvremenu komunikaciju samo jednim dijelom njegova bića ostavi u stvarnom svijetu, a istodobno ga se duboko uranja u virtualni prostor, što rađa novim oblicima asocijalnosti i ovisnosti. Uz osjećaj ponosa zbog tehnoloških uspjeha, dosega komunikacijske tehnologije, brzine i jednostavnosti komuniciranja te dinamičnog života društvenih mreža, primjetno je kako se događa fenomen "pobrkanih jezika", preslika nerazumijevanja i međusobne udaljenosti, upravo suprotno očekivanjima, te mnogi postaju stranci jedni drugima, a razvoj tehnološkog napretka uz osjećaj ponosa donosi neizvjesnost, strah i oprez. Kod mnogih se ljudi događa neobičan hibridni suživot stvarnoga i virtualnog svijeta. Tehnološki razvoj komunikacijskih sredstava u nametnutom ritmu može opstati samo na način da se

kod ljudi stvaraju nove potrebe, ali se čini kao da je upravo na tom području došlo do zasićenja koje bi čak moglo označiti i pozitivne pomake unatrag, prema klasičnoj komunikaciji i zaboravljenoj kvaliteti osobnih odnosa.

Razvoj suvremenih medija čija je podloga internet i za Crkvu predstavlja novu priliku, otvara nove mogućnosti te ju potiče na nove oblike evangelizacijskog djelovanja, s više otvorenosti i dijaloške transparentnosti. S pravom papa Ivan Pavao II. zamjećuje kako "oni koji su naviještali Evanđelje prije nas nisu mogli ni zamisliti tako široki auditorij" te bi ova "moderna propovjedaonica" mogla kroz dinamičnu otvorenost i dijaloški, argumentiran iskorak Crkve na nove evangelizacijske putove postati "novi areopag" na kojem se otvara mogućnost inkulturacije evanđelja u suvremeni svijet (usp. Ivan Pavao II., *Redemptoris missio*, br 37).

Zahvaljujući interaktivnim mogućnostima komuniciranja, internet doista može postati novi *forum* za navještaj evanđelja. Digitalni *forum* kao mjesto svakodnevne buke, vreve i užurbanosti života, mjesto susreta i razmjene stavova i argumenata idealna je prilika za Crkvu da upravo na tom suvremenom trgu, susretištu kultura i ideja, ponudi snažnu, provokativnu i poticajnu istinu Evanđelja. *Izvesti na pučinu internetske mreže* za Crkvu očito uključuje poziv da aktivno bude prisutna u bučnom mnoštvu zbunjujućih tonova i različitih uvjerenja. Forumsko-dijaloški elementi novooblikovanog navještaja u sebi otkrivaju i katolički karakter crkvenosti.

U prostoru "digitalnog kontinenta", kako ga naziva papa Benedikt XVI., Crkva bi osobitu pozornost trebala posvetiti nastanku mnogobrojnih virtualnih crkvi u kojima obitavaju ljudi sa svojim traženjima i problemima, oni koji na drugačiji način, izvan okvira institucionalne Crkve, žele ostvariti svoj odnos s Bogom. Njihov boravak u prostorima virtualnih crkvi izraz je njihova traženja Boga. Čini se potrebnim stupiti u taj svijet, spremno i otvoreno, prilagođujući se kulturi i izričajima digitalnog svijeta na načine kako je Crkva u svojim misionarskom nastojanju zakoračila u svijet drugačijih kultura i u njega unijela snažnu i životnu poruku Evanđelja bez agresivnog gušenja tih kultura. Jasno je da se unutar virtualnog svijeta ne može ostvarivati potpunost vjerničkoga i sakramentalnog zajedništva. To ne mijenja činjenicu da bi Crkva i u ovaj dio virtualnog svijeta trebala kročiti svjesna činjenice da je poslana svim ljudima do nakraj svijeta, te da ovo područje religioznosti ne treba ignorirati, nego valja tražiti načine kako ga osvijetliti bogatstvom evanđeoske poruke te ljude privući stvarnom dinamičnom životu kršćanskih zajednica. Za kršćane je virtualni svijet uvijek izazov vlastitoj vjero-

dostojnosti, autentičnosti osobne komunikacije po uzoru na Krista "savršenog Komunikatora", te svjedočenja putem "kršćanskog digitalnog profila".

Osim na poslanje navještaja Evandjelja putem suvremenih sredstava komunikacije koje je bogato novim mogućnostima i izazovima, Crkva je pozvana voditi računa o cjelovitosti *čovjekova razvoja*, posebno u vremenu kada *Antropos* (čovjek, ili "onaj koji gleda gore") razvojem komunikacijskih sredstava postaje zarobljenikom privlačnosti novih uređaja koje se "mora imati", uvučen u autistični svijet površne komunikacije koja ga odvaja od stvarnog života i ljudi iz njegove životne okoline, te postaje vezan uz novi svijet bez obaveza i problema, koji ga odvaja od "pogleda prema gore" i od pogleda prema drugima. Tako se razvijaju novi oblici ovisnosti i otuđenosti, o kojima Crkva treba jasno i ustrajno progovarati. Novi oblici komunikacije omogućuju mnogovrsne načine zadiranja u tuđu privatnost, nasilje nad drugima putem društvenih mreža, bijeg od stvarnosti te izoliranje u virtualnim prostorima zahvaljujući mogućnosti lažnih digitalnih profila. Stoga bi Crkva, potičući svjedočenje putem kršćanskoga digitalnog profila, trebala ukazivati i na nove oblike grijeha, nepravdi i poremećenih odnosa te o tom jasnije progovarati, kako u redovitoj katehetskoj pouci, tako i putem propovijedi te u sakramentu ispovijedi. Važna uloga Crkve je u odgoju za poštivanje dostojanstva svake ljudske osobe te postavljanje jasnih moralnih načela. Crkva je dužna ukazivati na opasnosti vezane uz korištenje interneta kao što su mnogovrsni oblici otuđenja, putem videoigara i *online* kockanja, udaljavanje od stvarnog života, bijeg u virtualnost, moralne opasnosti vezane uz dostupnost pornografskih sadržaja i poticaja na nasilje. Svakako, pred Crkvom su novi izazovi pred kojima treba dodatne hrabrosti i jasnoće nužne za autentičnu evangelizaciju.

Na međunarodnom teološkom simpoziju *Vjera u medijima – mediji u vjeri* koji je održan na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu 20. - 21. listopada 2016. predavači su u svojim izlaganjima željeli znanstveno obogatiti zanimljivu temu suodnosa vjere i medija. Uočena je rastuća prisutnost Crkve u medijima, njezina suočenost s brojnim mogućnostima i novim prilikama, istaknuti su medijski izazovi za kršćansku antropologiju te medijska ograničenost u posredovanju sakralnog sadržaja. U procesu inkulturacije Evandjelja u suvremeni svijet često se susreće osiromašenje sadržaja koji je prošao kroz medijske filtre, profanirajući poruku otajstva. Zamijećeno je koliko mediji mogu iskriviti sliku Crkve te upozoreno na nedostat-

nost prikladne strategije i crkvenog angažmana u prikazu stvarnog lica Crkve. Mladi koji su odrastali uz intenzivnu uronjenost u digitalni svijet, te ih se može smatrati “digitalnim urođenicima”, mogu uvelike pridonijeti otvorenosti Crkve prema digitalnom komunikacijskom prostoru te obogatiti nove načine pastoralna, posebno razvijajući etiku komunikacije. Kroz predavanja mogle su se uočiti brojne mogućnosti novih oblika navješćaja evanđelja putem suvremenih medija, uočiti poteškoće i probleme na koje Crkva treba ukazivati te gajiti aktivan suodnos digitalnog i otajstvenog života.

Naposljetku, svima nam je to poslanje i izazov.

Jure Strujić